

vzbujalo radovednost in pričakovanje. Junak Tugomer pusti gledalca primeroma hladnega; preveč deklamira o nemškem poštenju, in ko izvabi s svojo lahkovernostjo osemindvajset slovenskih velmož in vojvod v smrt, je s simpatijami pri kraju in njegov konec ne vzbuja nikakega usmiljenja. Tragedija ni enotna v svoji zgradbi. V prvih dveh dejanjih je Gripo, ki plete in zavija dramsko nit, sploh je Tugomer v glavnem pasivna oseba: On to stori, kar hočejo Nemci. Njegova lahkovernost bi bila navsezadnje razumljiva, a da drugih 29 veljakov gre kar na slepo pod nemški meč, to je Jurčič hudo površno utemeljil. Seveda kadar se to zgodi, je tragedija gotova. V značajih ni potrebne plastike in nadrobne karakteristike. Vsi so orisani na splošno in počez, samo kot tipi, a ne individualnosti. Najboljše je očrtana stara Vrza, strastna Slovenka in blodna poganka, ki se zdi nazadnje kot duh iz onega sveta, kadar bruha kletve na verolomne Nemce.

Lastnosti, ki jih daje Jurčič starim Slovenom, so tipične in pristne: Lahkovernost, razdor, nesloga, hujskanje. Poglejte in poslušajte Spitigneva! Koliko takih leta še zmeraj med nami!

Uprizoril in igral je Tugomerja Hinko Nučič s temperamentom in odlikami, ki so njemu lastne. Hotel bi videti na njem še več slovenske izrazitosti, tudi v maski. Vrzo je ustvarila g. Zofija Borštnik-Zvonarjeva plastično in resnično. — Sicer bo treba ob ugodnejših okoliščinah Tugomerja docela iznova uprizoriti, vloge drugače porazdeliti, bolje naštudirati in stare Slovane primerno obleči.

F. Golar.

Igor Sjeverjanin in še kaj. Šestnajstega in sedemnajstega leta je bil najbolj v modi Igor Sjeverjanin. Skoro vsakdo ga je poznal, kar je v Rusiji tudi pri mnogo večjih poetih zelo redka stvar. Velik del svoje popularnosti ima zahvaliti svojim „poezokoncrtom“, ki jih je prirejal po vseh velikih mestih Rusije.

Kaj pa je to „poezokoncrt“? To je večer, kjer pesnik čita občinstvu svoje pesmi. Igor Sjeverjanin navadno ne čita, temveč poje. Melodij nima mnogo, dve ali tri. Nanje prepoje ves „poezokoncrt“, trajajoč navadno od 2½ — 3 ure. Pogosto se melodija izpremeni le v toliko, v kolikor je ritem ene pesmi različen od ritma druge. Samo nekatere poeze — tako on sam nazivlja svoje pesmi — deklamira brez petja. Od teh je najbolj znana pesem „Neron.“ Verzi o tem „mučitelju-mučniku“, „pesniku-ubijalcu“ se seveda ne morejo prilagoditi sentimentalni in igravi melodiji sjeverjaninske lirike. Polne dvorane so zanesljiv dokaz vsaj za to, da „poezokoncrti“ Igorja Sjeverjanina niso — dolgočasni.

Igor Sjeverjanin je lirik-futurist. On ni globok. Zato je originalen in prijeten. O sebi je visokega mnenja:

Jaz, genij Igor Sjeverjanin,
od svojih sem pobeđ pijan,
jaz povsemestno oekranen,¹
jaz povsesrčno sem priznan.

V „poezi o Karamzinu“ pride do zaključka, da je on prav tako zgodovinar v poeziji, kot je bil Karamzin poet v zgodovini. Za časa vojne je na

¹ „Oekranen“ je ruski futuristovski izraz. Ekрана pravijo Rusi projekcijski steni v kinematografu.

pisal več patrijotičnih pesmi. Že štirinajstega leta je recitiral v Petrogradu „Stihe v vlažni dan“, kjer med drugim pravi:

Mi bomo zmagali! Ne jaz osebno,
ki velik v pesmih sem, a v bitvah mal.
Toda če enkrat bo zares potrebno,
šampanjca dajte, konja in kindžal.

Pravijo, da so ga pozneje večkrat vpraševali, kedaj bo vendar že enkrat — zares potrebno, da sede i on na konja ter vzame kindžal. Kaj je odgovoril poet tem hudomušnežem, ni znano, toda v enem verzu je natanko opredelil svoje mnenje tudi o tem predmetu:

Но, если ты, въ чьихъ мысляхъ узость,
Мнѣ скажешь; „трусъ,“ — услышишь ты:
— Да здравствуетъ святая трусость
во имя жизни и мечты.¹

*Prorok Igor Sjeverjanin ni bil. Verujoč v zmago ruskega orožja je pel o prekrasnem dnevu: pomlad, solnce, tolpe naroda, smehljaji deklice — ljubezen in slava; armada je končala pohod. Pod muziko kavalerijskih polkov se zdé tuja lica — znana žarkom od veselja razširjenih zenic. Srebrnozlate sablje in ostroge žvenkljajo radostno, na belih konjih se vračajo gusarji, deklice jim poklanjajo šopke. Kako prijetno je „poveselevši“ duši v ta pomladni, cvetni, paradni dan! Dvomov včerašnjega dné ni več. Pozdrav pobedi, ljudem in maju! Pozdrav mlademu cvetju in mlademu čuvstvu! Jaz mrtvih ne prebujam, ampak živih sem vesel.

Toda ta dan ni napočil nikoli. V Brestu je bil zaključen sramotni mir, socialna revolucija pa je začela pripravljati novo vojno. Germanija, o kateri je Igor Sjeverjanin pel:

Germanija, ne spozabi se,
trepetaj pred mojo liro,

je položila svojo železno roko na Rusijo, Igor Sjeverjanin pa je umolknil. Po časopisju se je raznesla vest, da je odpotoval v Ameriko, govorilo se je pa tudi, da je v Rusiji ter da se skriva pred boljševiki, ki bi ga neki preganjali, ker je „pronocirano ouržuazen poet.“

Njegove knjige so vse razprodane, tudi pri antikvarjih jih nikjer ne dobiš. Ljubitelji ga seveda niso pozabili. V družbi študentov in kurzistk najdeš vedno nekoga, ki ga zna popolnoma imitirati. Takega imitatorja ljubitelji pesnika zelo čislajo. Na prošnjo, naj recitira, zavzame pravo „sjeverjaninsko“ pozo ter zapoje s pravim „sjeverjaninskim“ sonornim in prijetnim glasom

Kraj morjá je to bilo, kjer ažurna je pena,
kjer ne srečaš nikoli gosposkih ekvipaž,
kraljica je igrala -- v stolpu grada -- Šopena
in pri igri Šopena jo poljubil je paž.

¹ Toda, če mi praviš ti, v katerega mislih je ozkost: „bojazljivec“ — ti odgovorjam:

— Živela sveta bojazljivost v imenu življenja in sanj (mečtanja?)!

Vse je bilo zelo prosto, vse je bilo zelo milo,
poprosila je dama: Razreži granat!
In dala je pol in izmučila paža
in poljubila je paža, vse v motivih sonat.

Potem se udajala je, in brez kraja
ljubila, ljubila, zaspala gospá.
To bilo je tamkaj, kjer paža naslaja
sonata in pena in val kraj morjá.

Igor Sjeverjanin je izdal pet knjig svojih poezij. Prva knjiga, ki je brezsporno najboljša, se imenuje „Громокнящий кубокъ“ (Gromokipeča kupica). Izšla je 1913. leta v založništvu Grifa v Moskvi. 1915. leta je bila razprodana že sedma izdaja te knjige (ena izdaja približno 1000 eksemplarjev). Osmo izdaja je izšla novembra 1915. leta v 3500 eksemplarjih, deveta pa maja 1916. leta v 5000 eksemplarjih. Te dve izdaji je založil moskovski knjigotržec V. V. Pašukanis. Isto prijetno usodo so doživele ostale knjige Igorja Sjeverjanina. „Zlatolira“, ki je izšla 1914. leta, je zagledala 1916. leto v šesti izdaji, „Ananasi v šampanjcu“, „Victoria Regia“ in „Poezoantrakt“, ki so izšle 1915. leta, so praznovale v 1916. letu tretjo izdajo, v 5000 eksemplarjih vsaka. Njegova poslednja knjiga „Тостъ безотвѣтнѣй“ je izšla 1916. leta pri Pašukanisu v 6000 eksemplarjih, in sicer 3000 eksemplarjev z naslovno ilustracijo umetnika D. I. Mitrohina, 3000 pa z naslovno ilustracijo umetnika N. J. Kuljbina.

Igor Sjeverjanin se sam šteje med futuriste. Njegov futurizem pa se izraža samo v nekaterih — v futurističnem zmislu dovolj skromnih — novih tvorbah besedi. N. пр. озерзамокъ = jezergrad, grad ob jezeru; olunjena aleja;

jaz povsemestno oekranen,
jaz povsesrčno sem priznan.

Njegova pesem teče gladko, njegov stih je prijetno parfumiran. Pri njem, kot pri vseh ruskih futuristih, najdeš mnogo ničejanske samouverjenosti in malo ali pa prav nič ruske globine in zamišljenosti. Mnogočesa nima povedati velikemu pravoslavnemu narodu, toda to, kar pripoveduje, pripoveduje ljubeznjivo in pristrčno. In to ga razlikuje in odlikuje od drugih kolegov v futurizmu.

Medtem ko je Igor prodrl v vsa večja mesta in tudi v provinco, pozna, posluša in čita prave futuriste samo stolica belokamena, Moskva in, v manjši meri, Petrograd. Teh bratov je mnogo. V Moskvi jih najdeš v „Kavarni futuristov“, kolikor jih hočeš. Po dnevi jih gledaš lahko zastonj, od sedmih naprej, ko začno „predavati“, pa za 10 rubljev vstopnine. Nekateri svojih stihov sploh ne tiskajo, temveč samo — čitajo. Jezika futuristov včasih tudi pravi Rusi ne razumejo, da ne govorim o našem emigrantu, ki se je komaj privadil temu mogočnemu in silnemu jeziku. Na futuristiskih „poezokonzertih“ se čisto dogaja, da publika iz negotovanja nad nerazumljivimi stihmi žvižga in razgraja. Mož na sceni mirno nadaljuje svojo pesem, kot bi ne bilo nič, ali pa počaka, da se občinstvo pomiri. Ako kraval predolgo traja, si pripali tudi cigareto za kratek čas. Nazadnje odjenja seveda publika. Mož pove svoje in zapusti sceno poln zaničevanja do občinstva, ki nima nobenega zmisla za vzvišene cilje futurizma.

Ena črta je jasna vsem futuristom: predvsem proučevlja vsak najraje samega sebe. Igor Sjeverjanin je napisal le eno pesem o sobi, futurist Majakovskij — celo knjigo. Naslov knjige je tak :

M
A
J
A
K
K
M A J A K O V S K I J
V
S
K
I
J

Knjiga je polna nadutosti, samohvale, zaničevanja do drugih in sploh zoprna. Z umetnostjo nima nič skupnega. Stih ni stih, temveč proza, pisana v kratkih in neenako dolgih vrsticah.

Takega mnenja o velikem futuristu Vladimirju Majakovskem je pisec teh vrstic. Zato je pa veliki futurist Vasilij Kamenskij čisto drugih misli. On najde v svojem kolegu vse polno vrlin. V pesmi „Majakovskij“ ga primerja s šumečim radiotelegrafnim drogom, z opasno skrinjo z dinamitom. Toda on je tudi — kot deklica v zadregi pred dogovorom z ženinom, ali — kot kapriciozni otrok, sin sodobnosti, nadnevrastenik, ali pa — kot žroči in hrzajoči žrebiček, kadar ima v žepu mnogo denarja (namreč Majakovskij, a ne žrebiček, kar sicer v originalu ni posebej poudarjeno). On je Poet, Princ in Berač. On je Kolumb, Ostrilo in Apaš, on išče v Puntu Duha zmisla, zato je naš, — tako konča ta slavna poema.

Kakor sem že omenil, čitajo futuristi navadno v svoji kavarni. Povedati moram, da ni to v Moskvi nič čudnega. Valerij Brjusov, Jurij Kazimirovič Baltrušajtis, grof Tolstoj in mnogo drugih literarnih znamenitosti je čitalo skoro vse 1918. leto v kavarni Kadé na Petrovki. Tudi tu je bila vstopnina 10 rubljev. Razun tega čitajo eni in drugi v veliki dvorani tehničnega muzeja, ki je vsak dan, ob nedeljah celo po dvakrat, polna občinstva, željnega poslušati, zvedeti. In res, v tej dvorani slišiš vse, kar hočeš: Danes čitajo futuristi, Majakovskij, Kamenskij, Burljuk in drugi, jutri prebira slavni Baljmont, večni zaljubljenec, z nežnim, skoro ženskim glasom svoje lirične strune mnogobrojnemu občinstvu. Prirejajo se večeri Dostojevskega, Tolstega, Čehova, Oskarja Wilda itd. Na teh večerih navadno nekdo predava o dotičnem pisatelju, za tem pa glediški igralci in igralkice recitirajo scene iz dram, romanov, novel. S temi predavanji se menjajo druga, rešujoča politična, gospodarska, socialna vprašanja. Vsako predavanje ima svojo publiko, dvorana je vedno polna, dasi so vstopnine zelo drage. Silno zanimanje so vzbudili v 1918. letu takozvani religiozni disputi. Vršili so se ob nedeljah popoldne ter zainteresirali tako ogromne mase naroda, da jih ni bilo kam pomestiti v veliki dvorani tehničnega muzeja. Red pri religiozних disputih je bil tak: Danes n. pr. je predaval kak profesor teologije, kot oficijalni oponent je nastopal

Dekret —
 O literaturi na stenah in plotih
 O popisaniu ulic —
 O balkonih z muziko —
 O karnevalih umetnosti.

Alo dečki — talenti
 Pesniki — slikarji — muzikanti
 Zasukajte rokave.
 Včeraj so nas učili Tolstoji in Kanti
 Danes — zvenijo Naše Glave.

Popišimo vse prazne stene — krove
 Plote — fasade — frotoarje
 V slavo Prostosti
 Vse svetovne domove
 Sezidal genijalni udar je
 čuda Umetnosti — Mladosti.

Cvetite na vse konce
 Na vse pomladnje zvonce.

Pesniki — vzemite v desnico
 Čopiče — afiše — liste s stih
 In po ulicah z lestvami — juhé —
 Plakatirajte življenje — resnico
 In le pred njo bodite tihi —
 Ženini Nje.

Slikarji — veliki — bradati —
 Vse svoje slike dragocene
 Pribijajte na stene karnevalno —
 Nosite pakete s plakati
 Poslikajte vse stene —
 trge — vitrine — genijalno.

Muzikanti — hodite okrog s postamenti —
 Razdajajte note — zakone
 In lezite z inštrumenti
 Igrat pred narodom na balkone.

I. t. d.

Vasilij Kamenskij, kot vsi boljševiki, piše z novim pravopisom t. j. brez
 ъ, ъ, і. Od ločil prizna samo pomišljaj in piko.
 En primer njegove lirike:

Но́чица.

Zveninočica —
 Nočica
 Zveni.

Ljubinočica —
 Nočica
 Ljubi.
 Letinočica —
 Nočica
 Leti.
 Cvetinočica
 Nočica
 Cveti.

Ali:

Na bregu.
 Gorastala
 Na bregonebu —
 Na bregonebu
 Gorastala.
 Ribičdali
 MrežESčolnov
 MrežESčolnov
 Ribičdali.
 Kresiognjijose
 Pod smrekogoslimi
 Pod smrekogoslimi
 Kresiognjijose.
 Vodanebise
 Nebovodise
 Nebovodise
 Vodanebise.

Primerov je dovolj. Futuristi so res boljše viki v umetnosti. Negirati staro, je lahka stvar, toda dati novo, fino robo, to je težavna zadeva. Usaja se lahko vsak. Tudi psiček laja na mesec. Mesec pa plove nemoteno po svojih večnih potih.

Pavel Golia.

Franz Stroh, Die altslawische Besiedlung des Oberen Mühlviertels. — 72. Jahresbericht des Museum Francisco-Carolinum. Linz 1914. Str. 63—107.

Omenjena razprava je izšla izpod peresa germanista. Njen predmet je proučevanje slovanskih krajevnih imen v takozvanem Oberem Mühlviertel, to je pokrajina na levem bregu Donave, severno in severnozapadno od Linca, okrog rečice Große Mühl. Nedvomno je, da imamo v tem kotičku Zgornjega Avstrijskega računati s starimi slovanskimi naselbinami, enako nesporno pa je tudi, da ne vemo in ne moremo določiti, so li bili ti Slovani izšli iz severnih (Čehov) ali iz južnih (Slovencev). Franz Stroh je tako srečen, da misli, da je on prvi, ki je ta problem našel (str. 72); našel namreč v toliko, ker meni, da so drugi raziskovalci pred njim videli v teh Slovanih Slovence. Vendar je ta problem star že toliko časa, kolikor časa se sploh ve o tukajšnjih naselbinah. Nikakor ne mislim na tem mestu reševati tega problema; hočem le ob Strohevih nazorih sprožiti nekaj misli in ugovorov, ki jih nameravam drugod v celoto strniti in pojasniti ta problem, v kolikor je to pač sploh mogoče.